

‘Hohenzollern hielpen Hitler met symbolisch kapitaal’

Achtergrond - 17 januari 2023 - Auteur: Lynn Stroo

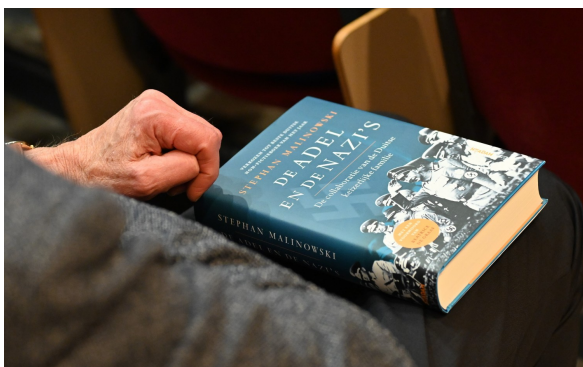
Hebben de Hohenzollern, Duitslands belangrijkste adellijke familie, Adolf Hitler aan de macht geholpen? Over die vraag wordt in Duitsland al jaren fel getwist. Het antwoord is van groot belang voor de uitkomst van een juridische strijd tussen de familie en de staat over de teruggave van kastelen en andere kostbaarheden. “Met hun symbolische kapitaal en brede netwerken hebben ze het naziregime zeker geholpen”, stelt de Duitse historicus Stephan Malinowski.

Malinowski was in Amsterdam om de Nederlandse vertaling van zijn boek *Die Hohenzollern und die Nazis* te presenteren. Hij deed dat afgelopen donderdag op een wetenschappelijke bijeenkomst op de Universiteit van Amsterdam en ‘s avonds met een uitverkochte publiekslezing in debatcentrum Spui25.

'Armageddon'

Op 9 november 1918, direct na de Eerste Wereldoorlog, veranderde Duitsland in één klap van een monarchie in een republiek. De laatste keizer Wilhelm II en zijn zoon kroonprins Wilhelm von Preußen vluchtten naar Nederland. Niet veel later werd in de grondwet van Weimar de adelstand afgeschaft, waardoor de adel officieel zijn macht verloor. “1918 was voor de adel, en dus ook voor de familie Hohenzollern, ‘armageddon’, een totale catastrofe”, zei Malinowski in Amsterdam.

Doordat de adel na 1918 zijn politieke macht verloor, werd er in de decennia daarna heel weinig historisch onderzoek naar deze groep gedaan, stelt Malinowski. Het ontstane beeld, dat de Hohenzollern geen rol van betekenis meer speelden in de Weimarrepubliek, klopt volgens hem niet, integendeel.

De conservatieve adellijke netwerken bleven na 1918 bestaan en onder de radar betekenisvolle rollen spelen. Direct na de val van het keizerrijk zocht de familie Hohenzollern naar manieren om invloed te houden. Malinowski: “De Pruisische hoogadel kon niet anders dan denken dat er weer een keizerrijk zou komen.” Om dat te

bewerkstelligen werden bondgenoten gezocht en contacten gelegd met uiteenlopende rechtse, anti-republikeinse groepen en bewegingen in Duitsland, waaronder het opkomende nationaalsocialisme.

Huis Doorn, waar keizer Wilhelm II vanaf 1920 tot aan zijn dood in 1941 in ballingschap woonde, noemt Malinowski in zijn boek 'een belangrijk zenuwcentrum voor het algehele anti-republikeinse milieu' en een 'plaats waar de republiek van haar eerste tot haar laatste dag werd bestreden.' Hermine, de tweede vrouw van Wilhelm, mocht wel naar Duitsland reizen. Malinowski: "Zij probeerde contacten te leggen tussen haar man en de nazi's. Het beeld is vooral dat de keizer een man was die houthakte op zijn landgoed, maar hij was antidemocratisch, anti-republikeins en antisemitisch."

Kroonprins Wilhelm

Wilhelms zoon, de 'kroonprins', noemt Malinowski "een bruggenbouwer tussen de conservatieven en de nationaalsocialisten". Hij mocht na vijf jaar in ballingschap op het Nederlandse eiland Wieringen, in 1923 terugkeren naar Duitsland. Daar steunde de kroonprins de nationaalsocialisten openlijk, voerde propaganda voor de NSDAP, zei in 1932 op Hitler te zullen stemmen en liet zich met hem fotograferen, zoals Malinowski op beelden toont.

Er lopen momenteel twee rechtszaken in de restitutiekwestie. In de eerste zaak eist de familie Hohenzollern ontroerend goed terug dat na 1945 door de Sovjets werd onteigend. De deelstaat Brandenburg wees die de compensatie eerder af op basis van de speciale 'Ausgleichleistungsgesetz' uit 1994. Verwacht wordt dat de behandeling van deze zaak in april begint. De tweede rechtszaak werd afgelopen augustus door de familie aangespannen en gaat onder meer over inventaris van de kastelen Rheinsberg en Cecilienhof in Potsdam. Die claim wees Brandenburg vorig jaar juli van de hand.

Deze Wilhelm von Preußen speelt een hoofdrol in de [huidige strijd tussen de nazaten van de familie Hohenzollern en de Duitse staat](#) om de teruggave van kastelen, kunst en andere voormalige familiebezittingen. De Hohenzollern willen gecompenseerd worden voor onteigeningen in het verleden, maar dat kan alleen als aangetoond wordt dat zij de nazi's niet in het zadel hebben geholpen. [Dat staat in een speciale Duitse wet](#). Omdat dat bij de kroonprins discutabel is, schakelden zowel de familie als de overheid historici in om onderzoek te doen. Malinowski werd in 2014 door de deelstaat Brandenburg gevraagd een historisch rapport te schrijven. Hij concludeerde destijds dat de kroonprins met 'zijn algemene gedrag de oprichting van het nationaalsocialistische regime aanzienlijk

vooruit heeft geholpen’.

Juridische procedures

Malinowski schreef naar aanleiding van het rapport in 2015 een artikel in de krant Die Zeit. “Het zorgde ervoor dat de familie Hohenzollern juridische procedures tegen mij begon. Vijf in totaal, die mijn advocaten wisten te winnen.” Malinowski is lang niet de enige, vertelt hij. “De familie heeft al [meer dan 80 mensen aangeklaagd](#); journalisten, auteurs, bloggers, historici, en politici. Ze proberen critici monddood te maken met processen. Dat lukt niet.” Wel heeft de juridische strijd volgens Malinowski het discours beïnvloed. In zijn boek schrijft hij dat hij de juridische focus op slechts één Hohenzollern-familie lid problematisch vindt, aangezien meerdere familieleden dienstdeden als pleitbezorgers van het nationaalsocialisme.

Het beeld dat de familie Hohenzollern tandeloos was in de Weimarrepubliek, en de kroonprins slechts een ‘randfiguur’, haalt Malinowski stevig onderuit. “De kroonprins was iemand met ‘politiek sexappeal’, hij was én kroonprins én stond dicht bij het volk. Het was iemand waar iedereen het over had.” Hij kon ook gedurende de Weimarrepubliek

rekenen op de aandacht van miljoenen mensen. “Met hun symbolische kapitaal en brede netwerken en hebben ze (de Hohenzollern) het naziregime zeker geholpen.”

“Uiteindelijk ontstond er een collaboratie tussen oud en nieuw rechts”, vat Malinowski samen in Amsterdam. “Oud rechts, de Hohenzollern en andere conservatieven, maakten de nationaalsocialisten (nieuw rechts) groot, maar creëerden daarmee ook een monster. Dat monster maakte hen uiteindelijk kapot.”

Geschiedenis herschrijven

Voor het beeld dat na de Tweede Wereldoorlog ontstond, waarin de kroonprins juist een actieve rol had in het verzet tegen Hitler, bestaat volgens Malinowski geen empirisch fundament. “Maar”, zegt Malinowski, “de Hohenzollern zijn succesvol in het herschrijven van de geschiedenis”.

'[De adel en de nazi's](#), een collaboratie van de Duitse keizerlijke familie' van Stephan Malinowski verscheen in januari 2023 bij uitgeverij Nieuw Amsterdam en kost €42,99.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/53402/hohenzollern-hielpen-hitler-met-symbolisch-kapitaal>